

ՍԵՐԳԵՅ ՍՄԲԱՏՅԱՆ. ԴԻՄԱՆԿԱՐԻ ՆՐԱԳԾԵՐ՝

ԼԻԼԻԹ ԱՐՏԵՄՅԱՆ

Հոգվածը ներկայացնում է ՀՀ վաստակավոր արտիստ, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի հիմնադիր, գեղարվեստական ղեկավար և գլխավոր դիրիժոր Սերգեյ Սմբատյանի ստեղծագործական գործունեությունը: Ուսումնասիրվել են նրա գործունեության երկու հիմնական՝ կատարողական և կազմակերպական ուղղությունները:

Քանալի քառեր – Սերգեյ Սմբատյան, դիրիժոր, կատարողական արվեստ, դափնեկիր, Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ:

ՀՀ անկախության տարիներին է ձևավորվել և շարունակում զարգանալ ՀՀ վաստակավոր արտիստ, Ֆրանսիայի Արվեստի և գրականության շքանշանակիր, Երևանի քաղաքապետի ոսկե մեդալակիր, արվեստագիտության թեկնածու, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, ջութակահար, Հայաստանի սիմֆոնիկ նվագախմբի հիմնադիր, գեղարվեստական ղեկավար և գլխավոր դիրիժոր Սերգեյ Արմենի Սմբատյանի ստեղծագործական գործունեությունը:

Սերգեյ Սմբատյանը ծնվել է 1987 թվականի սեպտեմբերի 23-ին ՀԽՍՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, պետական-հասարակական գործիչ, դաշնակահար, կոմպոզիտոր Արմեն Սմբատյանի և մասնագիտությամբ տնտեսագետ Ելենա Սմբատյանի ընտանիքում:

Ս. Սմբատյանի երաժշտական ունակություններն ի հայտ են եկել դեռևս վաղ հասակում. երաժշտական ընտանիքի տաղանդավոր շառավիղը որպես ջութակահար նախնական կրթությունը ստացել է չորս տարեկանում իր տատիկի՝ ՀԽՍՀ վաստակավոր մանկավարժ, ԽՍՀՄ «Պատվո նշան» շքանշանակիր, ՀՀ «Մովսես Խորենացի» մեդալակիր, ջութակահարուհի Տատյանա Հայրապետյանի² ղեկավարությամբ: Ինչպես հայտնի է, Ս. Հայրապետյանն ավարտել է Մոսկվայի Պ. Չայկովսկու անվան պետական կոնսերվատորիան³ և եր-

¹ Հետազոտությունն իրականացվել է ՀՀ ԿԳՆ գիտության պետական կոմիտեի տրամադրած ֆինանսավորմամբ՝ 16YR-6E045 ծածկագրով գիտական թեմայի շրջանակներում:

² Տատյանա Հայրապետյանի մասին տե՛ս **Հայրապետյան Ս.**, Մեղեդիներ իմ հուշերի, Москва, изд. «Музыка», 2005, 152 էջ: **Դանիել Երաժիշտ**, Հնչել կին. Տատյանա Հայրապետյան, Երևան, հեղ. հրատ., 2018, 112 էջ:

³ Ինչպես հայտնի է, Տատյանա Հայրապետյանը սովորել է ջութակահարներ՝ Ռիմ ՖԱՀ

կար տարիներ (1978-2005) ղեկավարել Երևանի Պ. Չայկովսկու անվան մասնագիտական երաժշտական դպրոցը: Հմուտ մանկավարժը թոռնիկի մեջ սերմանել է երաժշտության հանդեպ անսահման սեր, նվիրում և պրոֆեսիոնալ երաժիշտ դառնալու անհագ ցանկություն. «Իմ վերջին «տնային» հույս աշակերտն է իմ կրտսեր սիրասուն թոռնիկը՝ Սերյոժան, ուզում եմ նրա մեջ տեսնել իմ բոլոր իրականացած և չիրականացած երազներն ու նպատակները»⁴:

2003 թվականին Պ. Չայկովսկու անվան միջնակարգ մասնագիտական երաժշտական դպրոցի շրջանավարտ, Իտալիայի «Rovere d'Oro» միջազգային մրցույթի «Գրան պրի» մրցանակակիր (2000), ջութակահար Ս. Սմբատյանն առանց ընդունելության քննություններ հանձնելու⁵ ընդունվում է Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի նվագախմբային ֆակուլտետ՝ պրոֆեսոր Բագրատ Վարդանյանի ջութակի մասնագիտական դասարան: Տարբեր նվագախմբերի հետ հանդես գալով որպես մենակատար՝ երիտասարդ երաժշտի մեջ դիրիժորության հանդեպ մասնագիտական հետաքրքրություն է առաջանում և ստիպում ուսումը զուգահեռ շարունակել վոկալ-տեսական ֆակուլտետում՝ ՀԽՍՀ ժողովրդական արտիստ, պրոֆեսոր Յուրի Դավթյանի սիմֆոնիկ դիրիժորության մասնագիտական դասարանում: Այդ որոշումն արտիստի ստեղծագործական կյանքում բեկումնային դեր է կատարում: 2009 թվականին ավարտելով Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի ասպիրանտուրան՝ նա ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտում գործող 016 մասնագիտական խորհրդում պաշտպանում է «20-րդ դարի մենանվագ լարայինների համար գրված երկերի ոճական առանձնահատկությունները և դրանց անդրադարձը հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններում» թեմայով թեկնածուական ատենախոսությունը⁶ (գիտական ղեկավար՝ արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Կարինե Զաղազպանյան) և ստանում արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճան:

արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր Աբրահամ Յամպուլսկու, ՀԽՍՀ ժողովրդական արտիստ, ԽՍՀՄ, ՀԽՍՀ Պետական մրցանակակիր Ավետ Գաբրիելյանի և ՌԽՖՍՀ վաստակավոր արտիստ Յակով Ռաբինովիչի ղեկավարությամբ: **Դանիել Երաժիշտ**, նշվ. աշխ., էջ 25:

⁴ **Դանիել Երաժիշտ**, նշվ. աշխ., էջ 27:

⁵ Այդ տարիներին օրենքով սահմանված կարգով առանց ընդունելության քննությունների Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիա էին ընդունվում միջազգային մրցույթների դափնեկիրները: Այդպես է ընդունվել նաև տողերիս հեղինակը:

⁶ **Ասատրյան Ա.**, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտ – 50, Երևան, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ., 2010, էջ 214:

Զուգահեռաբար Ս. Սմբատյանը 2010-ին ավարտում է Մոսկվայի Պ. Զայկովսկու անվան պետական կոնսերվատորիան՝ «ջութակ» մասնագիտությամբ՝ ուսանելով ՌՍՖՍՀ վաստակավոր արտիստ, պրոֆեսոր Սերգեյ Կրավչենկոյի⁷ ջութակի մասնագիտական դասարանում, իսկ 2012-ին՝ Լոնդոնի թագավորական երաժշտական ակադեմիայի ասպիրանտուրան (ղեկ.՝ սըր Քոլին Դևիս, Քոլին Մեթերս):

Ս. Սմբատյանը տարբեր տարիների կատարելագործվել է աշխարհահռչակ ջութակահարներ Գրիգորի Ժիսլինի, Զախար Բրոնի, Ռուջերո Ռիչիի և դիրիժորներ Ռիկարդո Մուտիի, սըր Քոլին Դևիսի և այլոց ղեկավարությամբ, իսկ 2008 թվականին Լոնդոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի հրավերով վարպետության դասընթաց է ստացել մասնորոն սըր Քոլին Դևիսից: Դիրիժորի կատարողական ոճի հասուն և իմաստավորված առանձնահատկությունների ձևավորման վրա նշանակալի ազդեցություն են գործել սըր Քոլին Դևիսը, Ռիկարդո Մուտին և Վալերի Գերգինը:

Ինչ խոսք, մասնագիտական կրթությունն աշխարհի լավագույն մի քանի ուսումնական հաստատություններում, համերգային բազմաթիվ առաջարկություններն արտերկրում կարող էին ստեղծագործական սրընթաց վերելքի երաշխիք հանդիսանալ, սակայն երիտասարդ դիրիժորն ընտրում է հայրենիքում ստեղծագործելու, հայրենիքում իր իսկ ստեղծած նվագախումբը և հայ կատարողական արվեստը հանրահռչակելու դժվարին, սակայն միևնույն ժամանակ անհրաժեշտ և բեղմնավոր ուղին: Ուսումնառության ավարտից հետո առ այսօր Ս. Սմբատյանն անկոտրում աշխատասիրությամբ անմնացորդ նվիրվել է հայ կատարողական արվեստի զարգացման և հանրահռչակման հայրենանվեր գործին:

Սերգեյ Սմբատյանի ստեղծագործական գործունեությունը ծավալվել է երկու հիմնական ուղղություններով՝ կատարողական և կազմակերպական:

Կատարողական գործունեություն

Ակտիվ միջազգային կատարողական գործունեությունը մեկնարկել է 13 տարեկան հասակում՝ որպես ջութակահար: Բազմաթիվ միջազգային մրցույթների (Իտալիա, Ռումինիա, Ճապոնիա, Մոլդովա) դափնեկիր Ս. Սմբատյանը որպես մենակատար հանդես է եկել Իսրայելի ֆիլհարմոնիկ և Մոսկվայի պե-

⁷ Ինչպես հայտնի է, Ս. Կրավչենկոն մոսկովյան ջութակի դպրոցի և կատարողական արվեստի վառ ներկայացուցիչներից մեկի՝ ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ Լեոնիդ Կոզանի սաներից է: Ի դեպ, վերջինիս է նվիրված Արամ Խաչատրյանի ջութակի և նվագախմբի համար գրված «Կոնցերտ-Ռապսոդիան»:

տական ակադեմիական սիմֆոնիկ նվագախմբերի հետ: Հետզհետե ջութակահար-դիրիժորի ստեղծագործական հետաքրքրությունները ուղղորդվում են դեպի դիրիժորական արվեստը, որին լրջորեն նպաստում է 2005 թվականին իր իսկ հիմնադրած երիտասարդական նվագախումբը:

2005 թվականին Ս. Սմբատյանը հիմնադրել է երիտասարդական նվագախումբ, որի նպատակն ինչպես հայ կատարողական արվեստի ավանդույթների պահպանումն ու զարգացումն է Հայաստանում և արտերկրում, այնպես էլ հայ և համաշխարհային դասական ու ժամանակակից լավագույն ստեղծագործությունների կատարումը: Ի դեպ, հայ իրականության մեջ առաջին երիտասարդական նվագախումբն էր, որին կատարողական վարպետության համար ՀՀ կառավարության որոշմամբ 2008-ին շնորհվեց պետական կոլեկտիվի կարգավիճակ: Ի սկզբանե որպես Հայաստանի պետական երիտասարդական նվագախումբ հայտնի կոլեկտիվն այսօր արդեն ներկայանում է որպես Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ⁸ (2017-ից, տնօրեն՝ արվեստագիտության թեկնածու Սարգիս Բալբաբյան), որի գեղարվեստական ղեկավարն ու գլխավոր դիրիժորն է Ս. Սմբատյանը:

Ս. Սմբատյանի և նվագախմբի երաժիշտների նվիրյալ և համառ աշխատասիրության շնորհիվ կոլեկտիվը կարճ ժամանակահատվածում ձեռք է բերել միջազգային ճանաչում: Նվագախումբն իր գործունեության 12 տարիների ընթացքում շուրջ 550 համերգներով հանդես է եկել Հայաստանում, Ռուսաստանում (2006, 2008, 2009, 2017), Ֆրանսիայում (2006, 2015), Գերմանիայում (2007, 2010, 2011), Չինաստանում (2016), Նիդեռլանդներում (2011), Բելգիայում (2011), Իսպանիայում (2015), Լիբանանում (2014, 2015), Ավստրիայում (2015), Լեհաստանում (2017): Աշխարհի հեղինակավոր համերգասրահներում, այդ թվում՝ *Opera Garnier* (Գրանդ Օպերա, Փարիզ, 2006), *Konzerthaus* (Բեռլին, 2007, 2010, 2011), *Dr. Anton Philipsaal* (Հաագա, 2011), Պ. Չայկովսկու անվան համերգասրահ և Պ. Չայկովսկու անվան կոնսերվատորիայի մեծ համերգասրահ (Մոսկվա, 2006, 2008, 2009, 2017), *Palais des Beaux-Arts* (Քյոլն, 2011), *Musikverein* (Վիեննա, 2015), *Elbphilharmonie* (Համբուրգ, 2017) և այլ պատվավոր բեմահարթակներում՝ արժանանալով նրբաճաշակ և խստապահանջ ունկնդիրների bravo-ներին և bis-երին:

⁸ Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի մասին տե՛ս **Արտեմյան Լ.**, Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի գործունեության հիմնական ուղղությունները, Լրաբեր հասարակական գիտությունների, 2018, 3 (654), էջ 300-309:

Նվագախմբի հարուստ երկացանկում ընդգրկված են դասական և ժամանակակից հայ⁹ և օտարազգի¹⁰ կոմպոզիտորների բազմաթիվ լավագույն երկեր: Նվագախմբի կատարմամբ հնչել են ավելի քան 1000 ստեղծագործություններ, առաջին անգամ՝ հայ կոմպոզիտորների 138 ստեղծագործություն:

Ս. Սմբատյանը հանդես է եկել նաև որպես հրավիրյալ դիրիժոր և լուրջ հաջողություններ արձանագրել կատարողական արվեստի միջազգային հարթակում՝ ղեկավարելով աշխարհի առաջնակարգ ավելի քան 40 նվագախմբեր, որոնց թվում՝ աշխարհահռչակ Լոնդոն սիմֆոնիկ նվագախումբը (2011, *London Symphony Orchestra*), «Ֆիլհարմոնիա» նվագախումբը (2010, 2011, *Philharmonia Orchestra*), Ռուսաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը (2017), Բեռլինի սիմֆոնիկ նվագախումբը (2016, *Berliner Symphoniker*), Մոսկվայի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը (2015, 2017), Մարինյան թատրոնի նվագախումբը (2014), «Մոսկվայի վիրտուոզներ» կամերային նվագախումբը (2015), Դրեզդենի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը (2012, *Dresdner Philharmonie*), Վարշավայի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը (2015, Լյուդվիգ վան Բեթհովենի անվան 19-րդ Զատկի փառատոնի շրջանակներում), Մյունխենի սիմֆոնիկ նվագախումբը (2017, *Munchner Symphoniker*), Կորեայի կամերային նվագախումբը (2015) և այլն:

Ս. Սմբատյանի համերգային գործունեության կարևոր իրադարձություններից է 2010 թվականին Լոնդոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ առաջին բեմելը: Անգլիայի Վինձորի ամրոցում կայացած Նորին գերազանցություն ար-

⁹ Այդ թվում՝ Տիգրան Չուխաճյան, Ալեքսանդր Սպենդիարյան, Ռոմանոս Մելիքյան, Բարսեղ Կանաչյան, Հարո Ստեփանյան, Արամ Խաչատրյան, Գրիգոր Եղիազարյան, Ալան Հովհաննես, Ալեքսանդր Հարությունյան, Ղազարոս Սարյան, Առնո Բաբաջանյան, Էդվարդ Միրզոյան, Էդուարդ Բաղդասարյան, Ալեքսանդր Աճեմյան, Գրիգոր Հախիմյան, Ավետ Տերտերյան, Գեղունի Չոքյան, Էդգար Հովհաննիսյան, Գագիկ Հովունց, Ստեփան Շաքարյան, Հարություն Դելլալյան, Մելիք Մավիսակալյան, Մարտին Վարդազարյան, Մարտուն Իսրայելյան, Տիգրան Մանսուրյան, Ռոբերտ Ամիրխանյան, Նուբար Ասլանյան, Միխայիլ Կոկժան, Կոնստանտին Պետրոսյան, Գարեգին Գրիգորյան, Արամ Սաթյան, Վահրամ Բաբայան, Երվանդ Երկանյան, Արմեն Սմբատյան, Վարդ Մանուկյան, Ստեփան Լուսիկյան, Վարդան Աճեմյան, Վաչե Շարաֆյան, Հովհաննես Մանուկյան և այլք:

¹⁰ Այդ թվում՝ Տոմասո Ալբիոնի, Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտ, Լյուդվիգ վան Բեթհովեն, Կարլ Մարիա ֆոն Վեբեր, Հեկտոր Բեռլիոզ, Յոհաննես Բրամս, Ջորջ Բիզե, Անտոնին Դվորժակ, Կամիլ Սեն-Սանս, Ջուզեպպե Վերդի, Ջոակինո Ռոսսինի, Ռիխարդ Վագներ, Կլոդ Դեբյուսի, Մորիս Ռավել, Պյոտր Չայկովսկի, Սերգեյ Ռախմանինով, Իգոր Ստրավինսկի, Սերգեյ Պրոկոֆև, Դմիտրի Շոստակովիչ, Սամյուել Բարբեր, Լեոնարդ Բերնստայն, Քլիֆորդ Պենդերեցկի, Գիա Կանչելի և այլք:

քայազն Չարլզի “Princes Trust” միջոցառման ընթացքում կազմակերպված գալա համերգի (մենակատար՝ Մաքսիմ Վենգերով) հաջողությունը խոստումնալից էր. 2011 թվականին այն կրկնվեց Բուքինգհեմյան պալատում, որտեղ տաղանդավոր դիրիժորն արդեն երկրորդ անգամ¹¹ ղեկավարեց «Ֆիլհարմոնիա» նվագախումբը:

2016 թվականի մայիսին Ս. Սմբատյանն արժանացել է *Debut Berlin* միջազգային համերգ-մրցույթի առաջին մրցանակին, որի գալա համերգին ելույթ է ունեցել Բեռլինի ֆիլհարմոնիկ համերգասրահում:

Հատկանշական են Ս. Սմբատյանի շրջագայություններն աշխարհի հայտնի կոլեկտիվների հետ: Այսպես՝ 2015 թվականի հոկտեմբերին Կորեայի կամերային նվագախմբի հետ միջազգային շրջագայությունների ընթացքում կայացավ դիրիժորի դեբյուտը Նյու Յորքի հռչակավոր «Քարնեգի հոլ» համերգասրահում: Ի դեպ, Ս. Սմբատյանն ամենաերիտասարդ հայ դիրիժորն է, ում բախտ է վիճակվել ելույթ ունենալ երաժիշտների համար այդքան պատվավոր բեմահարթակում: Իսկ 2018 թվականի մայիսի 19-ից մեկնարկել են դիրիժորի՝ Մալթայի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի հետ համերգային շրջագայությունները, որի ընթացքում հանդես է եկել Մալթայի, Գերմանիայի, Ավստրիայի, ԱՄՆ-ի, Ռուսաստանի հեղինակավոր համերգասրահներում, այդ թվում՝ *Mediterranean Conference Hall* (Վալետա), *Philharmonie Gasteig* (Մյունխեն), *Liederhalle, Beethoven Saal* (Շտուտգարտ), *Kurhaus* (Վիսբադեն), *Philharmonie* (Բեռլին), *Musikverein* (Վիեննա), *Carnegie Hall* (Նյու Յորք), Պ. Չայկովսկու անվան պետական կոնսերվատորիայի մեծ համերգասրահ (Մոսկվա), Մարինյան թատրոն (Սանկտ Պետերբուրգ) ևն:

Դիրիժորի կատարողական գործունեությունն ունի երկու հիմնական ուղղություն: Մի կողմից՝ նա աշխարհին է ներկայացրել հայ կոմպոզիտորական դպրոցի լավագույն ստեղծագործությունները, մյուս կողմից՝ Հայաստանում կատարել արտասահմանյան դասական երաժշտության երկերը, որոնցից շատերը՝ Գուստավ Մալերի «Ողբերգական» թիվ 6 Սիմֆոնիան, Քշիշտոֆ Պենդերեցկու «Երուսաղեմի յոթ դարպասները» թիվ 7 Սիմֆոնիան ևն Հայաստանում առաջին անգամ:

Ս. Սմբատյանի մեկնաբանումներն առանձնանում են վառ կերպարայնությամբ, երաժշտության դրամատուրգիայի խոր ընկալմամբ, էմոցիոնալ ար-

¹¹ Ս. Սմբատյանը «Ֆիլհարմոնիա» նվագախումբն առաջին անգամ ղեկավարել է 2010 թվականին:

տահայտչականությամբ, յուրաքանչյուր ստեղծագործության ոճական առանձնահատկությունների վերլուծական մոտեցմամբ, ինչը մեկնաբանվող երաժշտական նյութին հաղորդում է գեղարվեստական բարձր մակարդակ և ընդգծում կատարողական անհատական ոճի հատկանիշները:

Ս. Սմբատյանի ղեկավարությամբ պարբերաբար որպես մենակատարներ հանդես են գալիս աշխարհահռչակ ջութակահարներ Պինկաս Յուկերմանը, Մաքսիմ Վենգերովը, դաշնակահար Դենիս Մացուկը, դերասան Ջոն Մալկովիչը և այլք: Վերջինիս հետ դիրիժորը 2016 թվականից ներկայանում է երաժշտության և գրականության համադրությամբ լիովին նոր նախագծով:

Արտիստի՝ ավելի քան 1000 ստեղծագործություններից բաղկացած բազմաժանր նվագացանկն ընդգրկում է տարբեր դարաշրջանների, ուղղությունների և ոճերի ներկայացուցիչների խոշոր կտավի գերակայությամբ նվագախմբային և օպերային արվեստի բազմաթիվ լավագույն ստեղծագործություններ: Հատկապես մեծ է Ս. Սմբատյանի վաստակը հայ դասական և ժամանակակից կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների յուրովի ու համոզիչ մեկնաբանման և հանրահռչակման գործում. «...նա վստահ և հաստատական ձգտում է նոր մեկնաբանման, իսկ արդյունքը անկեղծ հիացմունք է առաջացնում»¹²:

Հատկանշական է, որ ժամանակակից աշխարհահռչակ կոմպոզիտոր Քշիշտոֆ Պենդերեցկու 85-ամյա հորեյլանին նվիրված՝ 2018 թվականի նոյեմբերի 16-23-ը Վարշավայում կայանալիք հորեյլանական փառատոնին հրավիրված էր նաև հայ դիրիժոր Ս. Սմբատյանը: Նա Վարշավայի սիմֆոնիկ նվագախմբի կատարմամբ պիտի ղեկավարեր կոմպոզիտորի թիվ 2 սիմֆոնիան:

Կազմակերպական գործունեություն

Ս. Սմբատյանի կատարողական բուռն գործունեությունը հաջողությամբ զուգակցվում է կազմակերպչական գործունեության հետ, որը տվել է բեղմնավոր արդյունք: Ինչպես վերևում նշվեց, Ս. Սմբատյանը հիմնադրել և առաջարկում է Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը, որն առաջարկում է Հայաստանի առաջատար կոլեկտիվներից է և կարևոր դեր է կատարում Հայաստանի Հանրապետության երաժշտական կյանքում:

Տարբեր նախագծերի շրջանակներում Ս. Սմբատյանը հիմնադրել է նաև այլ նվագախմբեր: ՅՈՒՆԻՍԵՖ մանկական կամերային նվագախումբը (2009), որի գեղարվեստական ղեկավարն ու գլխավոր դիրիժորը Ս. Սմբատյանն է,

¹² Рухкян М. Все Лучшее // “Голос Армении”, 21 марта 2013.

բազմաթիվ համերգներով հանդես է եկել Հայաստանում և Եվրոպայում, իսկ 2010 թվականին առաջին անգամ մասնակցել է Պրահայի «Աշնանային հեքիաթներ» խորագիրը կրող փառատոնին և արժանացել «Գրան պրի» և «Գործիքային դասական երաժշտություն» անվանակարգում առաջին մրցանակներին:

Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցի կապակցությամբ հիմնադրվել էր աշխարհի 43 երկրների 123 երաժիշտներ միավորող, Խաղաղության 24/04 համաշխարհային նվագախումբը: 2015 թվականի ապրիլի 24-ի, ժամը՝ 20:15-ի «Վերածնունդ» խորագիրը կրող համերգն ուներ կարևոր առաքելություն. այն միտված էր երաժշտության միջոցով աշխարհին հիշեցնելու Հայոց ցեղասպանության մասին, իսկ ծրագիրը կազմված էր բացառապես հայ¹³ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններից: Համերգը ղեկավարում էին դիրիժորներ, ՀՀ ազգային հերոս, ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ, ԽՍՀՄ պետական մրցանակի դափնեկիր, պրոֆեսոր Հովհաննես Չեքիջյանը, Միխայիլ Յուրովսկին, Սերգեյ Սմբատյանը և Ջանյուկա Մարչիանոն:

«Անկախության սերունդ» համահայկական երգչախումբը և նվագախումբը Ս. Սմբատյանը հիմնադրել է ՀՀ անկախության 25-ամյակի կապակցությամբ և ղեկավարել 2016 թվականի սեպտեմբերի 21-ին կայացած անդրանիկ համերգի ընթացքում: Իսկ Համահայկական սիմֆոնիկ նվագախումբը 2017 թվականին Ս. Սմբատյանի ղեկավարությամբ առաջին անգամ հանդես է եկել *Gramophone Awards*-ի հորեյանական՝ 40-րդ մրցանակաբաշխության ժամանակ:

Ս. Սմբատյանի նախաձեռնությամբ անց են կացվում փառատոներ. Ս. Սմբատյանը նաև Հայ կոմպոզիտորական արվեստի փառատոնի (2010), «Արամ Խաչատրյան» միջազգային փառատոնի (2013) համահիմնադիրն ու գեղարվեստական ղեկավարն է, «Արմենիա» միջազգային երաժշտական փառատոնի գեղարվեստական ղեկավարը: Ս. Սմբատյանը նաև հիմնադրել է Ա. Խաչատրյանի անվան կոմպոզիտորական արվեստի մրցույթը:

Ս. Սմբատյանը հանդես է գալիս նորարարական համերգային ծրագրերով, այդ թվում՝ *Hollywood Non-Stop*, *Cartoon Non-Stop*, Հայֆիլմ *Non-Stop*, *Мосфильм Non-Stop*, «Ճանապարհորդություն դեպի...», «Վարպետը կերտում է վարպետներ», «Սիմֆոնիկը հանդիպում է ...» և նախաձեռնություններով, ինչ-

¹³ Այդ թվում՝ Մակար Եկմալյանի, Արամ Խաչատրյանի, Էդվարդ Միրզոյանի, Էդուարդ Բաղդասարյանի, Ավետ Տերտերյանի և այլոց ստեղծագործությունները:

պես նաև՝ բարեգործական: «Ավրորա» մարդասիրական նախաձեռնության շարունակական աջակցությունը դարձել է Ս. Սմբատյանի գործունեության ևս մեկ մարդասիրական նախագծերից մեկը:

Հատկանշական է նաև «Վարպետը կերտում է վարպետներ» մշտական շարքը, որի շրջանակներում երիտասարդ երաժիշտների համար վարպետության դասերով հանդես են գալիս իրենց գործի մեծանուն վարպետները, այդ թվում՝ Վալերի Գերգիևը, Զախար Բրոնը և այլք:

Իսկ 2018թ. նոյեմբերից Ս. Սմբատյանի նախաձեռնությամբ նվազախումբն իրականացնում է յուրօրինակ կրթական «Դաս A» նախագիծը, որի նպատակը ժամանակակից ինտերակտիվ և ստեղծարար մեթոդներով երիտասարդ սերնդի ուղղորդումն է դեպի դասական արվեստ:

Սերգեյ Սմբատյանն արժանացել է մի շարք պատվավոր կոչումների. 2016 թվականին Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանի ՆՀ- 9 -Ա հրամանագրով Սերգեյ Սմբատյանին շնորհվել է ՀՀ վաստակավոր արտիստի պատվավոր կոչում, իսկ Էրեբունի-Երևան 2799-ամյակի կապակցությամբ Երևանի քաղաքապետ Տարոն Մարգարյանի՝ 2017թ. հոկտեմբերի 10-ի որոշմամբ Սերգեյ Սմբատյանը պարգևատրվել է Երևանի քաղաքապետի ոսկե մեդալով: Ավելի վաղ՝ 2015 թվականին, Ֆրանսիայի մշակույթի և կապի նախարար Ֆյորի Պելերինը Ֆրանսիայում և աշխարհի մշակույթի զարգացման գործում նշանակալի ավանդի համար Սերգեյ Սմբատյանին պարգևատրել է Ֆրանսիայի Արվեստի և գրականության շքանշանով:

Այսպիսով, հայ կատարողական արվեստի արժանավոր հետնորդը շարունակում է զարգացնել հայ կատարողական արվեստը և մեծապես նպաստել նրա հանրահռչակմանը, իսկ նրա կազմակերպչական գործունեության արդյունքն անուրանալի ներդրում է Հայաստանի Հանրապետության երաժշտական կյանքում:

Հ.Գ. Օրբերս Ս. Սմբատյանն արժանացել է ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարության սահմանած «Երիտասարդ մշակութային գործիչ» մրցանակին: Սրտանց շնորհավորում ենք և մաղթում արդյունաշատ գործունեություն՝ ի նպաստ հայ կատարողական արվեստի զարգացման և միջազգային հանրահռչակման...

СЕРГЕЙ СМБАТЯН: ШТРИХИ К ПОРТРЕТУ¹⁴

ЛИЛИТ АРТЕМЯН

Статья посвящена творческой деятельности Заслуженного артиста РА, лауреата международных конкурсов, основателя, художественного руководителя и главного дирижера Государственного симфонического оркестра Армении Сергея Смбатяна. Исследованы две основные сферы его деятельности – исполнительская и организационная.

Ключевые слова – Сергей Смбатян, дирижер, исполнительское искусство, лауреат, Государственный симфонический оркестр Армении.

SERGEY SMBATYAN: PORTRAIT OUTLINES¹⁵

LILIT ARTEMYAN

This article presents the creative activity of Honored Artist of the Republic of Armenia, the Founder, Artistic Director and Principal Conductor of the Armenian State Symphony Orchestra Sergey Smbatyan. Sergey Smbatyan's two main activity directions: performing and organizational have been studied.

Key words – Sergey Smbatyan, conductor, performing art, laureate, Armenian State Symphony Orchestra.

¹⁴ Исследование выполнено при финансовой поддержке Государственного комитета по науке МОН РА в рамках научного проекта № 16YR-6E045.

¹⁵ This work was supported by the RA MES State Committee of Science, in the frames of the research project № 16YR-6E045.